

KUPUJEMO IGRAČE: ALI ZNAMO IZBRATI VARNE?

Božični in novoletni prazniki so za večino otrok čas veselja in čarobnih trenutkov, saj so doma s starši, ni jim ni treba v vrtec ali šolo in so v pričakovanju, kakšna darila bodo dobili. Tudi za starše je to čas sproščenosti, sreče in zabave ob kupovanju igrač in drugih daril. Včasih pa postane izbira primernih igrač težavna. Na prodajnih policah je na tisoče igrač in izbrati tako, ki bo razveselila otroka, hkrati pa bo tudi primerna njegovim razvojnim sposobnostim in varna, je za marsikoga zahtevna naloga.

Kdo je ogrožen?

V Sloveniji je bilo v letu 2006 v zdravstveni statistiki zabeleženih 24 sprejemov otrok, starih 0-14 let, na zdravljenje v bolnišnico zaradi poškodb z igračami, vendar ocenjujemo, da jih je bilo precej več (okrog 46) ob upoštevanju metodoloških omejitev zbirk podatkov. Podatkov o obravnavah v službi nujne medicinske pomoči in smrtnih primerih zaradi poškodb z igračami v zdravstveni statistiki ne spremljamo. Zaradi poškodb, ki so nastale pri igri z igračami, so bili v bolnišnici najpogosteje zdravljeni otroci v prvem letu starosti in otroci, stari 4-6 let. Otroci so si poškodovali predvsem glavo (udarnine, znotrajlobanjske poškodbe) in roke (zlom podlakti). Poškodbe so nastale pri igri z igračami za sestavljanje, oblikovanje (npr. kocke), otroško športno opremo (npr. loparji, rolerji), žogo, triciklom. Vzrok za poškodbe so bili največkrat padci na isti ravni, ko se otrok spotakne, padci s stola, tricikla, ter udarec ob ali z igračo.

Kaj moramo vedeti in preveriti ob nakupu?

Ko se v trgovini sprehajamo pred neskončnimi policami z igračami pri izbiri upoštevajmo, da bodo igrače ne samo zabavne in poučne, temveč predvsem varne. V razvitih državah ocenjujejo, da četrtnina igrač v trgovinah ni izdelanih v skladu s sprejetimi pravili in standardi. Zato je toliko bolj pomembno, da imamo potrošniki sami ustrezno znanje in smo preudarni, ko kupujemo igrače.

Najprej preverimo, ali ima igrača oznake: EN 71, CE, »dobra igrača«, »neprimerno za otroke, mlajše od treh let«

EN 71

Preverimo, ali je igrača skladna s standardom EN 71. Če je na igrači ali embalaži zapisana omenjena oznaka standarda, pomeni, da je bila igrača testirana in ustreza standardom za varnost igrač.



Igrača lahko nosi tudi oznako CE. V skladu z direktivo o varnosti igrač je mogoče na območju držav članic EU prodajati le igrače, ki nosijo to oznako. Oznaka CE pomeni, da je bila igrača načrtovana in proizvedena v skladu z vsemi zahtevami predpisov EU glede varnosti, ki se nanjo nanašajo. Vendar pa je potrebno opozoriti, da v državah članicah ugotavljajo, da je ta oznaka večkrat zlorabljena, saj jo nosijo tudi igrače, ki ne izpolnjujejo zahtev glede varnosti.



Znak »Dobra igrača« podeljuje komisija za oceno igrač, v katero so vključeni strokovnjaki z različnih področij. Komisija ocenjuje igrače z vidika varnosti, poleg tega pa pri oceni upošteva še likovno-oblikovni kriterij ter ustreznost igrače otrokovi razvojni stopnji ter načinu igranja. Če določena igrača doseže pozivno oceno glede na postavljene kriterije, prejme znak »Dobra igrača«. Staršem je ta znak lahko v veliko pomoč pri izbiri kvalitetne igrače.



Večina igrač ima oznako, na kateri piše, za katero starost otroka je igrača najbolj primerna. Oznake so na igračah zaradi varnosti otrok, zato bodimo še posebno pozorni na oznako, ki označuje igrače neprimerne za otroke, mlajše od treh let. Otroci, mlajši od treh let, zelo radi nesejo v usta drobne predmete, pri čemer obstaja velika nevarnost, da se z njimi zadušijo. Oznaka pa je le priporočilo, saj se otroci iste starosti med seboj precej razlikujejo glede sposobnosti in potreb. Čeprav je staršem vabljivo, da bi otroku kupili igračo, primerno za starejšega otroka, pa s tem svojemu otroku ne delajo nobene usluge. Igrača, ki je preveč zahtevna ali preveč enostavna za otroka, pogosto privede do neustrezne uporabe in poškodb.

Pri izbiri igrače za majhnega otroka upoštevajmo štiri 'V' (varnostna) pravila!

1. 'V' za velikost: Manjši kot je otrok, večja naj bo igrača.

- Ni važno, koliko je star ali kako bister je otrok, če še vedno raziskuje stvari tako, da jih nese v usta, potem njegove igrače ne smejo imeti drobnih sestavnih delov. Zato za otroke, mlajše od treh let, predstavljajo nevarnost za zadušitev tiste igrače, katerih premer je manjši od treh centimetrov in igrače, ki se razstavijo na drobne dele npr. majhne figurice živali ali ljudi, drobne kocke, žeblički, piskajoče igrače z drobno piščalko, igrače, ki vsebujejo male okrogle baterije, medvedki z drobnimi trdimi očmi. Pri izbiri igrače si lahko pomagate z oznako na igrači, ki opozarja, da igrača ni primerna za otroke, mlajše od treh let, ker je premajhna ali je razstavljiva na drobne dele. Bodimo pozorni tudi na dele igrače, ki se lahko odlomijo ali odtrgajo. Otrok jih lahko pogoltne, se z njimi zaduši, jih vtakne v nos ali ušesa.
- Preverimo, ali je piskajoča igrača, ropotuljica ali igrača za grizenje dovolj velika, tudi ko jo stisnemo. V stisnjeni obliki lahko postane tako majhna, da zapolni dojenčkova usta ali grlo in povzroči zadušitev.
- Igrače morajo biti trdne, močne in kvalitetno izdelane. Naj nas ne premamijo lepe, vendar slabo izdelane igrače, ki hitro razpadejo, npr. odtrgajo se gumbi,

raztrese se polnitev igrače, tanka plastika se razlomi. Taki delci predstavljajo nevarnost za zadušitev.

- Igrače za sestavljanje, ki vsebujejo majhne magnetke, niso primerne za otroke, mlajše od 6. let. Če otrok magnetke pogoltne, lahko pride do težkih poškodb.

2. 'V' za vrvice: Igrača za majhnega otroka ne sme imeti strun, vrvic, trakov.

- Igrače, ki imajo vrvice, trakove ali žice daljše od 22 cm, niso primerne za otroke, mlajše od treh let, ker se otrok z njimi lahko zadavi. Takih igrač ne kupujmo ali pa odstranimo vrvice in trakove z igrače, preden jo ponudimo otroku. Otroci se lahko zadavijo tudi z magnetofonskim trakom, ki ga povlečejo iz kasete ali videokasete.
- Igrače na vrvicah, ki jih obesimo nad posteljico, naj imajo kratke vrvice, saj predstavljajo nevarnost za zadavitev. Tovrstne igrače je potrebno odstraniti takoj, ko se začne otrok dvigovati na roke in kolena.

3. 'V' za videz: Igrača naj bo brez ostrih robov in konic.

- Varne igrače ne smejo imeti ostrih robov, ostrih koničastih delov, na leseni igrači ne sme biti trsk. Za otroke, mlajše od treh let niso primerne igrače s kovinskimi deli.
Včasih so na igračah tudi koničasti deli, če gre za posebno funkcijo igrače, npr. dežnik igrača. Take igrače niso primerne za otroke do treh let starosti, koničasti deli pa morajo biti ustrezno zaščiteni. Igrača tudi ne sme imeti odprtin, velikih od 0,5 do 1,2 cm, ker se vanje lahko ujamejo prsti rok ali nog.
- Za majhnega otroka ne kupujmo igrač z gibljivimi deli (vzmeti, pogonski mehanizmi, tečaji), ki lahko ušcipnejo, urežejo ali ukleščijo dele otrokovega telesa ali zagrabijo dolge lase. Majhni otroci se lahko poškodujejo tudi s koničastimi svinčniki in barvicami, zato naj z njimi rišejo samo pod nadzorom odraslih.

4. 'V' za vrsto materiala: Material, iz katerega je narejena igrača mora biti zdravju neškodljiv in negorljiv.

- Igrače, ki jih otroci dajejo pogosto v usta morajo biti iz zdravju neškodljivih snovi. Tudi pripomočki za risanje pogosto končajo v ustih ali na koži kljub temu, da otrok riše na papir. Igrače morajo biti pobarvane z zdravju neškodljivimi barvami, ki ne pokajo in se ne luščijo.
- Plišaste igrače in kostumi naj bodo izdelani iz pralnih in negorljivih ali počasi gorljivih tkanin, polnilo pa ne sme biti iz drobnih delcev, ki lahko postanejo vzrok za zadušitev.

Izberimo varno igračo za večjega otroka

- Tricikli in igrače za jahanje so lahko nevarne predvsem za mlajše otroke, ker še nimajo dobro razvite koordinacije gibov, zaradi česar so pogosti padci s poškodbami. Izberimo igračo, ki je primerna otrokovi starosti in poskrbimo, da se bodo otroci vozili le na varnih površinah, daleč stran od stopnic, prometa, plavalnega bazena ipd.

- Velike igrače, kot so hiše, gradovi, avtomobili, v katere otrok lahko zleze, morajo imeti dovolj velike odprtine, ki omogočajo prezračevanje, da ne pride do zadušitve. Vrata morajo biti narejena tako, da se z lahkoto odprejo z notranje strani.
- Kolesa in kolesarske čelade sodijo skupaj. Če za darilo kupimo kolo, mora darilo vedno spremljati tudi primerna kolesarska čelada. Poskrbimo, da se bodo otroci vozili le na varnih površinah.
- Kadar podarjamo rolerje ali rolko, je potrebno darilu dodati poleg čelade še ostala zaščitna sredstva: dlančnike, komolčnike in kolenčnike.
- Igrače, v katerih se otrok lahko vozi, morajo imeti dober zavorni sistem, iz njih se ne sme z lahkoto pasti in ne smejo predstavljati nevarnosti za poškodbo voznika ali koga drugega. Izberimo igračo, ki je primerna otrokovi starosti in poskrbimo, da se bodo otroci vozili le na varnih površinah.
- Napihljivi baloni so nevarni za otroke do 8. leta starosti. Otroci se lahko zadušijo z nenapihnjnim balonom iz lateksa ali z delci balona, ko le-ta počí. Ne dovolimo, da bi otroci sami napihovali balone ali se igrali z nenapihnjnimi baloni. Balone uporabljajmo izključno za dekoracijo.
- Funkcionalne igrače so pogosto dober posnetek naprav in orodij za odrasle in se tudi uporabljajo podobno. Pred nakupom preberimo navodilo za uporabo in opozorila o nevarnostih. Običajno take igrače niso primerne za otroke, mlajše od treh let in se smejo uporabljati le pod nadzorom odraslih.
- Igrače na električni pogon se lahko napajajo z električno napetostjo največ 24V. Električne baterije lahko v igračo vstavlja samo odrasla oseba. Preverimo ali so deli igrače, ki so pod napetostjo in kabli, ustrezno izolirani ali mehansko zaščiteni, da ne pride do električne poškodbe. Električne igrače z grelnimi elementi so primerne le za otroke, starejše od 8 let. Ne smejo se segreti toliko, da bi ob dotiku povzročile opekline. Električne igrače se lahko uporabljajo le pod nadzorom odraslih. Otroci naj ne nosijo igrač na baterije v posteljo, ker lahko pride do opeklin zaradi izlitja baterij.
- Pri kemičnih igračah, npr. kompletnih za kemijske preskuse, pred nakupom preberimo opozorila o nevarnostih pri uporabi ter navodila za uporabo. Običajno take igrače niso primerne za otroke, mlajše od 12 let in se smejo uporabljati le pod nadzorom odraslih.
- Koničaste igrače, npr. meči, sablje, puščice, morajo imeti konice iz mehkega materiala ali na konicah vakuumske kapice. Tovrstne igrače in izstrelki ne smejo imeti trdih konic, saj lahko povzročijo poškodbe obraza, še posebej so nevarne poškodbe oči. Poučimo otroka, naj ne meri s sabljo ali lokom v človeka.
- Nakup igrač orožja odsvetujemo. Če se nakupu nikakor ne moremo izogniti, kupimo otroško pištolo svetle barve, da je otrok ne bo mogel zamešati s pravim orožjem. Poučimo otroka, naj ne meri z orožjem v človeka.
- Nekaterne igrače, npr. vozila na motorni pogon, glasbila, elektronske igrače, so lahko zelo glasne in za družino kmalu postanejo moteče. Povzročijo pa lahko tudi poškodbe sluha. Glasnost igrače preverimo že v trgovini. Če se odraslemu človeku igrača zdi glasna, je zagotovo preglasna za otroka. Izogibajmo se nakupu igrače, ki je glasnejša od povprečnega telefonskega zvonca.
- Zadnja leta so vse bolj priljubljene video igrice in računalniške igrice. Izberimo le tiste, ki so primerne otrokovi starosti, izogibajmo pa se nakupu

igricam, ki spodbujajo nasilje. Starejši otrok je lahko izpostavljen tej vrsti zabave in televiziji skupno največ 1 do 2 uri dnevno.

Kako ravnamo z igračami doma?

- Darila so običajno zavita v pisane papirje, darilne vrečke in polepšana s trakovi. Vrečke in trakove pospravimo takoj, ko darilo odvijemo, da se majhen otrok z njimi ne zaduši ali zadavi.
- Pred uporabo igrače pazljivo preberimo navodila za sestavljanje, uporabo in varno ravnanje.
- Ne pustimo, da bi igrače ležale po tleh, saj so pogosto vzrok za padce otrok in odraslih. Otroka naučimo, naj vedno pospravi igrače, ko se neha igrati. Igrače lahko pospravi na police ali v zaboj za igrače. Najbolje je, da je zaboj za igrače brez pokrova, saj tako ni nevarnosti, da bi se otrok v njem zadušil ali pa bi pri zapiranju in odpiranju pokrova prišlo do poškodbe.
- Pazimo, da se mlajši otroci ne bodo igrali z igračami starejših bratcev ali sestic, ker so običajno igrače starejših otrok majhne ali sestavljene iz drobnih sestavnih delov in zato nevarne za mlajšega otroka.
- Plišastih in drugih mehkih igrač ne puščajmo v bližini izvora vročine, npr. štedilnika, kamina, grelcev, ker se lahko vnamejo in povzročijo požar.
- Otroške igrače redno pregledujemo. Kljub temu da smo izbrali varno igračo, ki je primerna otrokovi starosti, pa se nevarnostim še nismo povsem izognili. Nekoč varne igrače se lahko spremenijo v nevarne, če se razbijejo ali raztrgajo. Redno je treba pregledovati ali so na igračah nastali ostri robovi in konice, ali se iz mehkih igrač raztresa polnilo, ali so oči pri medvedku še dobro pritrjene, ali so kovinski deli zarjaveli ... Če smo v dvomih ali je igrača še varna, jo zavrzimo.

Primerne igrače za otroke v določeni starosti

- **Od šestega do dvanajstega meseca:** nihajoče igrače, mehke ljubkovalne igrače, mehke žoge, ropotuljice, igrače za v vodo, sestavljanke iz nekaj delov, pralne piskajoče igrače, igrače, ki jih otrok potiska ali vleče.
- **Od dvanajst mesecev do dveh let:** velike trdne lesene igrače, kocke, mehke igrače, igrače, na katerih lahko jaha, igrače, ki jih otrok potiska ali vleče, knjige iz pralnega blaga, tovornjaki, avtomobili, velika pisana žoga, vedro in lopatka.
- **Od drugega do tretjega leta:** igrače za v peskovnik, velike kocke za sestavljanje, igrače, ki jih otrok potiska, igrače, ki jih vleče za seboj, velike voščenke, primerno velika miza in stol.
- **Tri leta:** prstne barve, barvice in svinčniki, risalna tabla, sestavljanke, otroško vrtno orodje, tricikel, avto na pedala, veliki tovornjaki in druga vozila, igrače za igranje v vodi, napihljivi bazenček, plastične skodelice za čaj, metla in sesalec, vlak (ne električni).
- **Štiri leta:** enostavne družabne igrice, sestavljanke, kostumi, da se preobleče v druge osebe ali živali, mehki materiali za gnetenje in oblikovanje, glasbeni instrumenti, kocke za sestavljanje, igrala za plezanje in guganje, tobogan, vozila na pedala.
- **Pet let:** družabne igrice, knjige s pravljicami, voziček za punčke, žeblički, barve, barvni papir, otroške škarjice, glina in drugi mehki materiali, igrala za plezanje in guganje, tobogan.
- **Šest let:** družabne igrice, igrače za igre na prostem, šivalni pribor, mizarsko orodje, igre s črkami ali številkami, žeblički, majhno kolo, električni vlak, športna oprema, rolerji, rolka.

- **Sedem let in več:** punčke, oblekice za punčke, preprost fotoaparatus, igrače, ki predstavljajo resnične naprave (blagajna, pisalni stroj, računalnik), pribor za šivanje, pletenje, tkanje, šampiljke, vlakci, ki jih navijemo, električni vlakci, knjige, glasbeni inštrumenti, družabne igrice z metanjem kocke.
- Ko otrok postaja starejši, naj igrače ustrezajo njegovim interesom in hobijem ter naj zahtevajo telesno aktivnost.

Kako ravnamo, če naletimo na nevarno igračo?

- Če naletimo na nevarno igračo, o tem nemudoma obvestimo zdravstveno inšpekcijo.

Pripravila: Asist.mag. Mateja Rok-Simon, dr.med., spec. socialne medicine
Dopolnjeno: 27.11.2008

Literatura:

American Academy of Pediatrics. 2008 Holiday Safety Tips. Elk Grove Village (IL): American Academy of Pediatrics, 2008. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani: <http://www.aap.org/advocacy/releases/novtips.cfm>

Anon. Toy Safety Shopping Tips. Are you buying the right toy for the right age child? Washington (DC): U.S.Consumer Product Safety Commission, Kmart Corporation, 2007. Pridobljeno 2.11.2008 s spletne strani: <http://www.cpsc.gov/cpscpub/pubs/grand/toy/toysafe.html>

Chowdhury RT. Toy - Related Deaths and Injuries Calendar Year 2007. Washington (DC): U.S.Consumer Product Safety Commission, 2008. Pridobljeno 27.11.2008 s spletne strani: <http://www.cpsc.gov/LIBRARY/toymemo07.PDF>

Health Canada. Toy Safety. Ottawa (Ontario): Health Canada, 2006. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani: <http://www.hc-sc.gc.ca/hl-vs/iyh-vsv/prod/toys-jouets-eng.php>

Health Canada. Toy Safety Tips. Ottawa (Ontario): Health Canada, 2007. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani: http://www.hc-sc.gc.ca/cps-spc/pubs/cons/toy_safe-jouet_secur-eng.php

Home Safety Council. Select Children's Toys With Safety in Mind. Washington (DC): Home Safety Council, 2008. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani: http://www.homesafetycouncil.org/safety_guide/sg_toys_w001.aspx

Pravilnik o varnosti igrač. Ur.l. RS, št.62/2003. Pridobljeno 20.11.2008 s spletne strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200362&stevilka=3047>

Pravilnik o znaku »Dobra igrača«. Ur.l. RS, št.29/1996. Pridobljeno 20.11.2008 s spletne strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199629&stevilka=1841>

Safe Kids Canada. Holiday Safety. Toronto: University of Toronto, 2006. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani:

<http://www.sickkids.ca/SKCForParents/section.asp?s=Safety+Information+by+Topic&sID=10774&ss=Seasonal+Safety&ssID=11338&sss>

Sengolge M, Vincenten J. Child Safety Product Guide: Potentially dangerous products. Amsterdam: European Child Safety Alliance, EuroSafe, 2006.

The Royal Society for the Prevention of Accidents. Toy Safety Factsheet. Birmingham: The Royal Society for the Prevention of Accidents, 2005. Pridobljeno 25.11.2008 s spletne strani: <http://www.rospa.com/productsafety/factsheets/toysafety.htm>

U.S.Consumer Product Safety Commission (2008). Shop CPSC Toy Safety Tips Before Shopping for Holidays Gifts. Washington (DC): U.S.Consumer Product Safety Commission. Pridobljeno 27.11.2008 s spletne strani: <http://www.cpsc.gov/CPSCPUB/PREREL/prhtml09/09040.html>

U.S.Consumer Product Safety Commission. For Kids' Sake. Think Toy Safety by Knowing the Nine Toy Dangers. Washington (DC): U.S.Consumer Product Safety Commission, 2006.